# การศึกษาการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมตะวัน ลาภวณิชย์[1], พิมลมาศ พร้อมสุขกุล[2], ชาลินี สุริยนเปล่งแสง[3], ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล[4]

**บทคัดย่อ**

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะในระดับปริญญาตรี ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน 2) ด้านวิธีการสอน 3) ด้านเนื้อหาสาระการเรียนการสอน 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม จากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต จำนวน 3 คน ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน และหัวหน้ารายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต จำนวน 1 คน

ผลวิจัยพบว่า 1) ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน กำหนดโดยหัวหน้ารายวิชา ผู้สอนส่วนใหญ่เน้นการสอนเรื่องเสียงประสาน และผู้สอนอีก 1 คน เน้นการสอนในทุกด้าน 2) ด้านวิธีการสอน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ใช้วิธีการสอนแบบผสมผสาน คือ การบรรยาย การสาธิตและการปฏิบัติ 3) ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน เป็นไปตามคำอธิบายวิชาและเป็นทิศทางเดียวกันเสมอ มีการนัดหมายเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนในหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจหรือยังปฏิบัติได้ไม่ดี 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมขึ้นอยู่กับผู้สอนแต่ละคน และมีเปียโนเป็นสื่อการสอนอยู่เสมอ 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล การวัดผลจะเป็นการเก็บคะแนนและมีการแบ่งสัดส่วนคะแนนอย่างชัดเจน มีการวัดผลทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียนและมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการวัดผล โดยจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนว่า ควรกำหนดจุดประสงค์อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้สอนปฏิบัติตามได้ถูกต้องและเป็นทิศทางเดียวกันและควรมีการประชุมร่วมกันอยู่เสมอ ควรใช้วิธีการสอนแบบผสมผสาน คือ การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติ ควรจัดเวลาในการสอนเสริมในหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจหรือยังปฏิบัติได้ไม่ดี ผู้สอนควรใช้เปียโนเป็นสื่อการสอนและมีสื่อการสอนเพิ่มเติม เช่น สื่อทางเทคโนโลยี และควรมอบหมายการบ้านให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ การวัดผลควรแบ่งสัดส่วนของคะแนนชัดเจน

[1] นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก (ดนตรีศึกษา) วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[4] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

# The Study of Music Instruction for Ear Training in Graduate Studies A Case Study: Bachelor of Music Program, College of Music, Mahidol University

Pimtawan Lapwanich[5], Pimonmas Promsukkul[6], Chalinee Suriyonplengsaeng[7], Preeyanun Promsukkul[8]

## Abstract

This qualitative research aimed to investigate the following five dimensions of music instruction methods for ear training in undergraduate studies : 1) Defining teaching objectives; 2) Teaching methods; 3) Teaching content; 4) Learning activities and 5) Evaluation by studying data collected from the semi-structured interviews and non-participant observation of 3 instructors of ear training, 3 student representatives and 1 course leader in ear training.

The results on the five dimensions revealed the following: 1) In defining teaching objectives, the objectives in the course description were determined by the course leader; 2 instructors focused on teaching in harmony and 1 instructor focused on all content. 2) For teaching methods, the focus was on self-practice and the use of integrated teaching methods, namely lecture, demonstration and practice. 3) The teaching content was based on the course description and was always in the same direction. Additional appointments were made with students on the topics in which the students were either interested or not performing well. 4) As for learning activities, the steps and activities depended on each instructor and always included a piano as teaching media. 5) In the area of evaluation, the evaluation should be clearly divided into sections and evaluated both during and after the course. In the interviews with instructors and students, it was suggested that clear objectives should be set for instructors to follow correctly and in the same direction. Furthermore, meetings should always be held together with the use of integrated teaching methods, namely lecture, demonstration and practice. Extra time should be arranged on topics of student interest or areas in which students are not performing well. Instructors should always have a piano and technology as teaching media. Instructors should give assignments for students to practice, while the evaluation should show clear scoring categories.

[5] Graduate Student, M.A. in Music Education, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

[6] Lecturer of Western Music, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

[7] Lecturer of Western Music, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

[8] Lecturer of Music Education, College of Music, Mahidol University

# การศึกษาการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมตะวัน ลาภวณิชย์[9], พิมลมาศ พร้อมสุขกุล[10], ชาลินี สุริยนเปล่งแสง[11], ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล[12]

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันวิชาดนตรีเป็นแขนงวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นที่นิยมในประเทศไทย ผู้คนเริ่มให้ความสนใจในการศึกษาวิชาดนตรีมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต จึงทำให้เกิดหลักสูตรดนตรีต่าง ๆมากมาย ทั้งโรงเรียนในระบบหรือนอกระบบและสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ต่างก็มีการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาสาระการเรียนการสอน วิธีการสอนต่าง ๆ ให้ทันยุคทันสมัย เพื่อตอบโจทย์ในการเรียนการสอนดนตรีให้มีประสิทธิภาพสูงสุด วิชาดนตรีจึงถือเป็นอีกแขนงหนึ่งที่สำคัญในการศึกษาของประเทศไทย ในการเป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์ ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลากหลายด้าน เช่น การปฏิบัติเครื่องดนตรี ทฤษฎีดนตรี การอ่านโน้ต การเขียนโน้ต และการฟังโน้ต องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนแต่มีความสำคัญอย่างมาก และในการเป็นนักดนตรีที่ดีและสมบูรณ์ วิชาโสตทักษะเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญกับการเรียนดนตรีสากล เพราะการที่นักเรียนจะปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ดี การฟังที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจ และซาบซึ้งต่อการเรียนดนตรีได้ดีที่สุด คือ การให้ความรู้ความเข้าใจด้วยการให้ประสบการณ์การเรียนรู้จริง เช่น การเล่นดนตรี การทำกิจกรรมดนตรี การฟังดนตรี (ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์, 2555)

ดนตรีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเสียง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติเอง หรือผู้ฟัง ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเสียงทั้งสิ้น ซึ่งการเล่นหรือการฟังเสียงดนตรีนั้นต้องใช้ทักษะการทำงานของระบบโสตประสาท โดยมีหูเป็นอวัยวะที่สำคัญในการรับรู้เสียงต่าง ๆ ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่ถูกถ่ายทอดออกมาด้วยเสียง ฉะนั้นการรับรู้ของเสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญมากของผู้ที่เรียนดนตรี การฟังเสียงเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญและเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในกระบวนการการรับรู้ด้านเสียง (นิอร เตรัตนชัย, 2562) วิชาโสตทักษะในดนตรีเบื้องต้น วัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาการได้ยินเสียงและสามารถแยกแยะลักษณะของเสียงได้ ทั้งด้านทำนอง จังหวะ เสียงประสาน เป็นต้น

ในองค์ประกอบทุก ๆ ด้านของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติ การบรรเลง การร้อง การแต่งบทเพลง หรือการฟังเพลง จำเป็นจะต้องใช้ทักษะด้านโสตประสาท เพราะเสียงและทำนองของดนตรีนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของดนตรี ด้วยเหตุนี้ในการเรียนดนตรีจึงจำเป็นต้องมีการเรียนและฝึกในด้านโสตประสาท ดังเช่นในงานวิจัยของจารุวรรณ สุริยวรรณ์ (2549) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกทักษะด้านโสตประสาท เป็นส่วนสำคัญในการเรียนดนตรี ผู้ที่ผ่านการฝึกด้านโสตทักษะ สามารถจำระดับเสียงได้แม่นยำและสามารถจำแนกแยกเสียงต่าง ๆ ได้ จะช่วยให้การศึกษาในด้านดนตรีมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี (สมชาย อมะรักษ์, 2532)

---

[9] นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก (ดนตรีศึกษา) วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[10] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[11] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[12] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในการเรียนดนตรีระดับอุดมศึกษา วิชาโสตทักษะถือว่ามีความสำคัญและเป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกฝนในเรื่องของการฟังและการร้องโน้ตให้ถูกต้อง เนื่องจากทำนองและจังหวะเป็นหัวใจหลักของดนตรี ถ้าการฟังไม่ดี อาจจะทำให้การเล่นดนตรีผิดเพี้ยนและการเรียนการสอนดนตรีจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยจะพบว่า ในทุก ๆ สาขา อันได้แก่ สาขาการแสดงดนตรี สาขาดนตรีศึกษา สาขาการประพันธ์เพลง สาขาธุรกิจดนตรี หรือสาขาเทคโนโลยีดนตรี ยังต้องเรียนวิชาโสตทักษะและเมื่อนักศึกษามีทักษะด้านโสตประสาทที่ดีแล้วทั้งด้านทำนอง จังหวะและเสียงต่าง ๆ จะทำให้การเล่นดนตรีได้ไพเราะ ถูกต้อง ไม่ผิดเพี้ยน และนอกจากนั้นยังสามารถแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ในดนตรีได้ดีและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติดนตรีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ มณีวัลย์ (2551) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนการสอนโสตทักษะไว้ว่า นักวิชาการและครูสอนเปียโนได้ให้ความสำคัญต่อการสอนโสตทักษะเพราะจัดได้ว่าเป็นประสบการณ์ที่จำเป็นและสำคัญเพื่อนำมาซึ่งการรับรู้ทางด้านดนตรี สำหรับผู้ที่เรียนดนตรีทุกแขนง ทุกระดับ เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความซาบซึ้งในดนตรี และความสามารถจำแนกแยกเสียงต่าง ๆ ได้แม่นยำและถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการเรียนเครื่องดนตรีและการร้อง ทำให้เกิดพัฒนาการการได้ยินภายใน (Inner Hearing) และสามารถทราบได้ทันทีเมื่อเสียงผิดเพี้ยนไปจากโน้ตจริง

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ของการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะ พบว่ามีหลายด้าน ทั้งในด้านผู้เรียน ด้านอาจารย์ผู้สอนและด้านเนื้อหาสาระในการเรียน เนื่องจากวิชาโสตทักษะยังไม่ได้มีแนวทางหรือหลักการในการเรียนการสอนที่เห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมในหลักสูตรต่าง ๆ ผู้สอนหรือผู้เรียนในบางครั้งยังไม่ได้เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาโสตทักษะเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากตัวหลักสูตรและแนวทางต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนโสตทักษะ พบว่า งานวิจัยส่วนมากจะศึกษาผลของการฝึกโสตประสาทที่มีต่อทักษะดนตรีด้านอื่น การศึกษาการสอนโสตทักษะตามแนวสุดา พนมยงค์ (นิอร เตรัตนชัย, 2562) การนำแนวความคิดโคดายไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนร้องเพลงของครูและนักเรียน (วิมลรัตน์ วิมลรัตนกุล, 2547) ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะระดับอุดมศึกษายังมีเป็นจำนวนน้อย

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นวิทยาลัยดนตรี เปิดสอนวิชาเกี่ยวกับดนตรีโดยตรง ตั้งแต่ระดับเตรียมอุดมดนตรี (ม.4 – ม.6) จนถึงระดับปริญญาเอก ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของดนตรี ทั้งดนตรีไทยและสากลและวิชาโสตทักษะเป็นหนึ่งวิชาที่ถูกระบุลงในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาแกนดนตรีในหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561 นี้ ซึ่งมีทั้งหมด 4 รายวิชา เริ่มจากวิชา ดศทพ 131 การฝึกโสตและการอ่านโน้ต 1 ดศทพ 132 การฝึกโสตและการอ่านโน้ต 2 ดศทพ 231 การฝึกโสตและการอ่านโน้ต 3 และดศทพ 232 การฝึกโสตและการอ่านโน้ต 4 และเนื้อหาสาระที่เรียนในวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ตของสถาบันการศึกษานี้ อาจารย์ผู้สอนได้นำแนวทางหลายแนวทางที่เป็นที่ยอมรับมาใช้ในการเรียนการสอน อันได้แก่ แนวทางของโคดาย ซึ่งโคดายเป็นนักการศึกษาด้านดนตรีและเป็นผู้ประพันธ์เพลงคนสำคัญของฮังการี ซึ่งเขามีการจัดลำดับเนื้อหาการเรียนการสอนดนตรีตามลำดับจากง่ายไปยาก จะเน้นการร้องเพลงเป็นหลักควบคู่กับการอ่านและเขียนโน้ต โคดายมีแนวคิดว่า ดนตรีต้องมีการพัฒนาเช่นเดียวกับภาษา เด็กควรที่จะฟังดนตรีก่อนที่จะเล่นหรือร้อง เมื่อเด็กมีประสบการณ์มากพอก็สามารถฝึกการอ่านและเขียนโน้ตดนตรีได้ โดยมีการใช้สัญลักษณ์มือในกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้การอ่านโน้ตระบบ ซอล-ฟา เรียงลำดับจากขั้นง่ายไปสู่ขั้นยาก ผู้เรียนจะได้ทั้งด้านจังหวะ ทำนอง ระดับเสียง และการประสาน

เสียงด้วยการร้องตามแบบฝึกหัดของโคดาย ตามลำดับและความเหมาะสมของระดับผู้เรียน (ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์, 2555) และแนวทางของ*อาร์โนลด์ โชนเบิร์ก* เป็นผู้ประพันธ์เพลงไว้หลายรูปแบบตามแนวความคิดในช่วงปลายสมัยโรแมนติก เอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยเขาได้ริเริ่มคิดการแต่งเพลงโดยใช้แนวคิดใหม่คือใช้ระบบทเว็ลฟ-โทน (Twelve Tone System) คือการนำเสียงสูง - ต่ำทั้งหมด 12 เสียง มาเรียงกันเป็นลำดับที่แน่นอน โดยหลีกเลี่ยงไม่ให้มีเสียงหลัก (Tonic) นอกจากผลงานด้านดนตรี โชนเบิร์กยังมีผลงานการเขียนด้วย ได้แก่ "ทฤษฎีแห่งเสียงประสาน" (Harmonielehre) ในปี ค.ศ.1911 ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ (Theory of Harmony) ในปี ค.ศ.1947 เนื้อหาสาระในหนังสือ Theory of Harmony มีอยู่หลายหัวข้อ เช่น ความกลมกลืน โหมด คอร์ด การเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของคอร์ด การประสานเสียง เป็นต้น ซึ่งรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีของหนังสือเล่มนี้ในการเรียนการสอนเช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่ดีและได้มาตรฐาน มีการเรียนที่เห็นเป็นรูปธรรมในการเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าหลักสูตรของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาทักษะในทุก ๆ ด้านในการเรียนดนตรีอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ผู้เรียนหรือนักศึกษาทางด้านดนตรี มีทักษะที่ดีและได้มาตรฐานอย่างเต็มที่

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิชาโสตทักษะ ซึ่งวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถือเป็นสถาบันการศึกษาทางดนตรีที่ได้รับการยอมรับในการจัดการเรียนการสอนดนตรีให้กับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มีระบบแบบแผน มีมาตรฐานและมีความทันสมัยเป็นสากล ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นแนวทางการจัดเรียนการสอนวิชาโสตทักษะที่ถูกต้องในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สนใจต่อไป

## วิธีการวิจัย

### ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีการออกแบบหลักสูตรของ ทาบา (Taba,1962) และสรุปจุดเน้นของกระบวนการของทาบาได้ 4 ข้อ คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้และกลยุทธ์ในการประเมิน นอกจากทฤษฎีการออกแบบหลักสูตรของทาบา ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าการสอนถูกขับเคลื่อนด้วยตัวบุคคลที่ใช้หลักสูตร คือ ครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงได้เสริมการศึกษาในด้านวิธีการสอนเข้าไป ซึ่งมีหลักการในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน

ศึกษาวิธีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนของวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ว่ามีจุดประสงค์ในด้านใดบ้างที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นลำดับ

2. ด้านวิธีการสอน

ศึกษาวิธีการสอนของอาจารย์แต่ละท่าน ว่ามีวิธีการสอนในห้องเรียนอย่างไร ใช้เทคนิคแบบใดบ้างในการสอนวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต

3. ด้านเนื้อหาสาระการเรียนการสอน

การร้องระดับเสียงและทำนอง (Sight Singing)

การตบจังหวะ (Sight Clapping)

การฟังและบันทึก (Dictation)

ขั้นคู่เสียง (Interval)

คอร์ด (Chord)

ประสานเสียง 4 แนวทำนอง (4 Parts Harmony)

4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ศึกษาวิธีการเลือกกิจกรรมของอาจารย์ผู้สอนว่าอาจารย์ผู้สอนมีการใช้กิจกรรมแบบใดในห้องเรียน และมีผลอย่างไรต่อผู้เรียน

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ศึกษาวิธีการวัดผลและประเมินผล ว่ามีวิธีการวัดผล มีขั้นตอน และมีระยะเวลาการวัดผลในช่วงเวลาใด เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้มี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดในรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต 3 คน
2. ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 3 คน
3. หัวหน้ารายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต 1 คน

โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลที่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จ.นครปฐม และผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน ปีการศึกษา 2562

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการเตรียมเนื้อหาเฉพาะและคำสำคัญมาใช้ แต่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้พูดเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ และการสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่เข้าร่วมในกิจกรรมขณะนั้น แค่เฝ้าสังเกตการอย่างเดียว

**แบบสัมภาษณ์**

แบ่งเป็น 3 ชุด ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน โดยมีคำถามสัมภาษณ์ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนด้านวิธีการสอน

ด้านวิธีการสอน
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนการสอน
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
ด้านการวัดผลและประเมินผล

2. แบบสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษา โดยมีคำถามสัมภาษณ์ในด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ในการเรียน ประโยชน์และการนำไปใช้ เพื่อมาทำการเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต

3. แบบสัมภาษณ์หัวหน้ารายวิชา โดยมีคำถามสัมภาษณ์ในด้านการจัดการและบริหารในด้านภาพรวมของรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต

**แบบสังเกตการสอน**

สังเกตการสอนใน 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน
ด้านวิธีการสอน
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนการสอน
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
ด้านการวัดผลและประเมินผล

**การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ตัวแทนนักศึกษา และหัวหน้ารายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ควบคู่ไปกับการสังเกตการสอนในห้องเรียน จะทำการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2562 ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น

1.1 การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากการไปสัมภาษณ์กับอาจารย์ผู้สอน 3 คน ในเดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน พ.ศ.2562 ตามคำถามทั้ง 5 ด้าน ดังที่กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

1.2 การสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษา

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2562 ซึ่งมาจากการเลือกของอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่าน ที่เห็นว่าสามารถในการสื่อสารให้เข้าใจและมีความยินยอมในการให้ข้อมูล และเป็นนักศึกษาที่ไม่เคยสอบตกในรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ตและไม่เคยลงเรียนวิชาปรับพื้นฐานการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

1.3 การสัมภาษณ์หัวหน้ารายวิชา

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้ารายวิชา 1 คน ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งหัวหน้ารายวิชา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนรายวิชานี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะได้มาด้วยข้อมูลที่เป็นจริง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการสอน

ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายกับอาจารย์ผู้สอน เพื่อเข้าไปสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมในห้องเรียน ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2562 โดยในภาคเรียนที่ 2 นี้ จะเป็นวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต 2 และ 4 โดยมีการเรียนการสอนตามจริง ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ตามหัวข้อในแบบสัมภาษณ์ทั้ง 5 ด้าน ที่กล่าวไปข้างต้น

**การวิเคราะห์ข้อมูล**

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งใช้การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulate) เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยพิจารณาเวลา สถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

   ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มละ 1 ครั้ง โดยเริ่มจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต จำนวน 3 คน ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน ที่เคยผ่านการเรียนวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ตครบทั้ง 4 วิชา และหัวหน้ารายวิชาจำนวน 1 คน ตามลำดับ และได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทป วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน

   ผู้วิจัยทำการเข้าไปสังเกตการสอนในห้องเรียนจริง 1 ครั้ง ต่ออาจารย์ผู้สอน 1 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอนมาประกอบกับการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยทำการสังเกตการสอนหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และนำข้อมูลจากการสังเกตการสอน มาทำการตรวจสอบกับข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการทำวิจัยครั้งนี้

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ กำหนดประเด็นเนื้อหา นำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก จากนั้นสรุปเป็นแนวทางขึ้นมาและนำแนวทางที่ได้มาตรวจสอบข้อมูลกับอาจารย์ผู้สอนและหัวหน้ารายวิชาอีกครั้ง เพื่อได้แนวทางที่ถูกต้อง

## ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มและการสังเกตการสอน โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

**ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน**

อาจารย์ผู้สอนทั้ง 3 คน ได้กล่าวเหมือนกันว่า ผู้สอนยึดการกำหนดจุดประสงค์ตามคำอธิบายรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต ซึ่งหัวหน้ารายวิชาจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนและจุดประสงค์

ของคำอธิบายรายวิชา ผู้สอนส่วนใหญ่จะเน้นการสอนในเรื่อง เสียงประสาน (Harmony) เป็นหลัก เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยากสำหรับผู้เรียน ผู้สอนส่วนใหญ่ได้กล่าวเหมือนกันว่า ผู้เรียนทำตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้เป็นส่วนน้อย เนื่องจากเหตุหลายปัจจัย เช่น ผู้เรียนมีความแตกต่างและหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมของผู้เรียนแต่ละคนด้วยเช่นกัน แต่ผู้เรียนจะมีคะแนนเก็บในส่วนอื่น ๆ มาช่วยด้วยเช่นกัน เช่น คะแนนการเข้าห้องเรียน คะแนนสอบย่อย คะแนนสอบปลายภาค เป็นต้น

**ด้านวิธีการสอน**

ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ตัวผู้สอนเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้สอนควรเป็นผู้นำและกำหนดกฎเกณฑ์ ใช้วิธีพฤติกรรมนิยม เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยคะแนนตลอดเวลา ซึ่งแตกต่างกับผู้สอนอีกท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า ใช้ตัวผู้เรียนเป็นหลัก เนื่องจาก ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ทั้งตัวบุคคลและกลุ่มของห้องเรียน ผู้สอนจะดูว่าบริบทของแต่กลุ่มเป็นอย่างไรและปรับวิธีการสอนตามบริบทของกลุ่มนั้น ๆ ในด้านรูปแบบการสอน ผู้สอนทั้ง 3 คน กล่าวคล้ายกันว่า ควรจะเป็นไปในแบบผสมผสาน คือมีการบรรยาย การปฏิบัติ การสาธิต เนื่องจากผู้เรียนจะต้องเข้าใจเนื้อหาสาระและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนถึงจะผ่านประสบการณ์ด้วยตนเองโดยตรง

ในด้านวิธีการสอน หัวหน้ารายวิชาได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ผู้สอนสามารถกำหนดและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างและหลากหลาย ผู้สอนจึงสามารถออกแบบวิธีการสอนได้ตามบริบทขณะนั้นเช่นกัน และจะมีการประเมินอาจารย์ผู้สอนและการนิเทศการสอนกันภายในโดยการพูดคุยและประชุมร่วมกันอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ของตัวแทนนักศึกษา ตัวแทนนักศึกษากล่าวว่า ผู้สอนจะมีวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ผู้สอนบางท่านจะทำการเรียนการสอนไปอย่างช้า ๆ เพื่อเก็บรายละเอียดทุกอย่างให้ครบถ้วน แตกต่างกับผู้สอนอีกท่านหนึ่ง ที่ผู้สอนจะดูบริบทของผู้เรียนเป็นหลัก และปรับเปลี่ยนวิธีการสอนไปตามบริบทของกลุ่มผู้เรียน เป็นต้น

**ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน**

เนื้อหาสาระหลักของวิชานี้ คือ การร้องทำนอง การตบจังหวะ การฟังและบันทึกเสียงประสาน ทำนอง และจังหวะ สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษา ตัวแทนนักศึกษากล่าวว่า ได้รับความรู้ด้านโสตทักษะครบถ้วน อย่างที่กล่าวมาข้างต้น ได้นำความรู้ที่ได้ นำไปใช้ควบคู่กับการเรียนในวิชาอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองมาก อาจารย์ผู้สอนบางท่านได้กล่าวว่า เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ตควรที่จะสัมพันธ์และบูรณการกันทั้ง 3 วิชา ดังนี้ วิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต วิชาทฤษฎีดนตรีและวิชาคีย์บอร์ด เนื่องจาก การเรียนวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ตเป็นพื้นฐานของการฟัง การร้อง การจำแนกเสียงต่าง ๆ วิชาทฤษฎีดนตรีเป็นพื้นฐานในเรื่องความรู้ ความเข้าใจในภาคทฤษฎี และวิชาคีย์บอร์ดเป็นพื้นฐานในเรื่องการปฏิบัติดนตรี เนื้อหาสาระของทั้ง 3 วิชานี้ จึงควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันเสมอ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระและสามารถปฏิบัติดนตรีได้ดีและถูกต้อง

หนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอน คือ หนังสือแบบฝึกหัดโคดาย ซึ่งมีทั้งหมด 4 เล่ม คือ 333, 77, 66 และ 55 และหนังสือ Theory of Harmony ตามแนวคิดของโชนเบิร์ก โดยหนังสือแบบฝึกหัดโคดาย ผู้สอนจะใช้สอนในเรื่อง การร้องทำนองเป็นหลัก และหนังสือ Theory of Harmony ตามแนวคิดของโชนเบิร์ก ผู้สอนจะใช้สอนในเรื่องของการฟังและบันทึกเสียงประสานเป็นหลัก โดยจะมีการสอนเนื้อหาสาระเพิ่มเติมแก่ผู้เรียน เช่น สร้าง

แบบฝึกหัดขึ้นมาเอง เพื่อยกตัวอย่างให้ผู้เรียนเห็นภาพชัดขึ้น เข้าใจมากขึ้น โดยใช้เกณฑ์จากการที่ผู้เรียนไม่เข้าใจในหัวข้อนั้น ๆ หรือหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจเป็นพิเศษ แต่จะอิงกับเนื้อหาสาระหลักเสมอ และจะต้องผ่านการประชุมของรายวิชาแล้วด้วยเช่นกัน

**ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน**

ขั้นตอนและกิจกรรม ผู้สอนแต่ละคนสามารถสลับขั้นตอนได้ตามบริบทของหัวข้อการเรียนการสอนของวันนั้น ๆ แต่จะอยู่ภายใต้เนื้อหาสาระของคำอธิบายรายวิชาเสมอ สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์จากหัวหน้ารายวิชาและตัวแทนนักศึกษา คือ ผู้สอนมีการลำดับขั้นตอนและกิจกรรมต่างกันออกไป ผู้สอนสามารถออกแบบและปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกิจกรรมได้ตามบริบทของตนเองและผู้เรียน

สิ่งที่เหมือนกันของการเรียนการสอนวิชานี้ คือ สื่อการเรียนการสอน ผู้สอนจะใช้เปียโนและหนังสือแบบฝึกหัดในการเรียนการสอนเสมอ เนื่องจาก ผู้สอนจะทำการบรรยายและสาธิตไปในเวลาเดียวกัน เปียโนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนวิชานี้ แตกต่างจากผู้สอนบางท่าน จะมีสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม คือ สื่อทางเทคโนโลยี เช่น Google Form, Youtube, MP3 Player เป็นต้น ผู้สอนจะให้ผู้เรียนอัดคลิปวีดีโอการปฏิบัติของตนเอง แบบฝึกหัดต่าง ๆ และอัพโหลดลงใน Youtube และให้ผู้เรียนส่งลิงค์ผลงานการฝึกซ้อมผ่านทาง Google Form ที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ ผู้สอนสามารถตรวจผลงานและให้คะแนนได้เช่นกัน ซึ่งสะดวกและง่ายดายต่อผู้เรียน ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้หลายครั้งและสามารถเลือกครั้งที่ดีที่สุด เพื่อมาส่งให้แก่ผู้สอน ผู้สอนเห็นว่าเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมและปฏิบัติด้วยตนเอง

**ด้านการวัดผลและประเมินผล**

ผู้สอนทุกคนจะใช้เกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผล ดังนี้

| | |
|---|---|
| การเข้าชั้นเรียน | 20% |
| การสอบย่อย | 20% |
| การสอบเดี่ยว สอบร้องทำนอง | 30% |
| การสอบข้อเขียน ฟังและจดบันทึก ขั้นคู่ เสียงประสาน | 30% |

ผู้สอนกล่าวว่า คะแนนการเข้าชั้นเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากวิชานี้ผู้เรียนควรเข้ามาปฏิบัติและรับประสบการณ์ด้วยตนเอง จึงจะส่งผลดีต่อผู้เรียน และเมื่อผู้สอนทำการวัดผลประเมินผลผู้เรียน แล้วพบว่าผู้เรียนมีจุดอ่อน ผู้สอนจะทำการนัดผู้เรียนในเวลาพิเศษเพื่อมาเรียนเพิ่มเติมได้ จะมีการคุยสอบถามข้อมูลต่าง ๆ และทำการนัดหมาย ผู้เรียนจะได้เรียนเต็มที่ สามารถแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ ได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้เรียนด้วยเช่นกันว่าผู้เรียนมีความขยันมากน้อยเพียงใด

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษา ผู้เรียนกล่าวว่า บางครั้งผู้เรียนยังไม่มีความชำนาญในบางหัวข้อของการเรียนการสอนวิชานี้ จึงส่งผลต่อการสอบวัดผล เนื่องจาก เนื้อหาสาระของแต่ละกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน เช่น ผู้สอนกลุ่มที่ 1 สอนในรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป เก็บรายละเอียดไปอย่างช้า ๆ จึงส่งผลให้ผู้สอนไม่ได้เน้นในบางหัวข้อให้แก่ผู้เรียน แตกต่างกับอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจจะทำการเรียนการสอนในรูปแบบที่รวดเร็วและเรียนได้ครบในทุกหัวข้อ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลแก่ผู้เรียน ในขณะที่มีการสอบวัดผลประเมินผล เป็นต้น ซึ่งตัวแทนนักศึกษาได้ให้

ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรจัดกลุ่มผู้เรียนตามระดับความสามารถ เพื่อที่ผู้เรียนที่มีความสามารถเท่า ๆ กัน จะได้เรียนในหัวข้อต่าง ๆ ไปพร้อมกัน

**อภิปรายผล**

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลทั้ง 5 ด้าน จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและสังเกตการสอนรายวิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

**ด้านการกำหนดจุดประสงค์การสอน**

อาจารย์ผู้สอนทำตามจุดประสงค์การเรียนการสอนของคำอธิบายรายวิชาจากหัวหน้ารายวิชา ซึ่งหัวข้อและเนื้อหาสาระจะครอบคลุมประเด็นสำคัญของการเรียนเรียนการสอนโสตทักษะ นอกจากนี้ผู้สอนส่วนใหญ่กล่าวว่า ผู้เรียนยังปฏิบัติได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากหลายปัจจัย วิชานี้จึงจำเป็นต้องเน้นการปฏิบัติและให้ความสำคัญของการเข้าชั้นเรียนของผู้เรียน เพื่อผ่านประสบการณ์ด้วยตนเอง และนำประโยชน์จากวิชานี้ไปใช้กับวิชาอื่น ๆ หรือใช้กับการทำงานดนตรีด้านอื่น ๆ เช่นกัน สอดคล้องกับ อัญชนา สุตมาตร (2546) ที่กล่าวถึงการเตรียมการสอนหรือการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนไว้ว่า การเตรียมการสอน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้สอน เพราะการเตรียมตัวทางด้านเนื้อหา แนวคิดต่าง ๆ จะทำให้ผู้สอนมีความพร้อมในการสอน เป็นการวางแผนล่วงหน้าว่าในกิจกรรมที่จะทำ อะไรจะเกิดขึ้นบ้างในกิจกรรม อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และทำให้การสอนดำเนินไปได้ด้วยดี

**ด้านวิธีการสอน**

ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ตัวผู้สอนเป็นหลัก และผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบผสมผสาน คือ การบรรยาย การสาธิต และการปฏิบัติ แต่หัวใจสำคัญของการเรียนการสอนวิชานี้คือ ผู้สอนควรมอบหมายการบ้านและทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้วิธีการสอน ขั้นตอนและลำดับการต่าง ๆ ในห้องเรียน ผู้สอนสามารถออกแบบเองได้ ตามบริบทของตนเองและบริบทของผู้เรียน ซึ่งจะมีการประเมินกันภายใน โดยการพูดคุยและประชุมร่วมกันอยู่เสมอ เพื่อปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้อธิบายความเหมาะสมของวิธีการสอนในระดับอุดมศึกษา ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ ความมุ่งหมายของการเรียน ธรรมชาติของเนื้อหา ลักษณะของเนื้อหาและบทเรียน วัยของผู้เรียน เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน จำนวนของผู้เรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่า ผู้สอนใช้วิธีดังกล่าว คือ ผู้สอนใช้ลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหาในการเรียนการสอนเป็นที่ตั้ง โดยมีตัวผู้สอนเป็นหลัก เพื่อกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยคะแนน โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนวิชานี้ ซึ่งถือเป็นการเลือกใช้วิธีการสอนที่ดี

**ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน**

ผู้สอนทำการสอนเนื้อหาสาระตามคำอธิบายรายวิชาและเป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ ต้องครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับโสตทักษะและทำให้ผู้เรียนสามารถนำประโยชน์ของการเรียนวิชานี้ไปใช้

กับวิชาหรืองานดนตรีอื่น ๆ ได้ และมีการสอนเนื้อหาสาระเพิ่มเติมในหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจหรือหัวข้อที่ผู้เรียนยังปฏิบัติได้ไม่ดี โดยการนัดหมายเพิ่มเติมนอกเหนือจากคาบเรียนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taba (1962) ที่กล่าวถึงการเลือกเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน ไว้ว่า การเลือกเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญในรายวิชา เนื่องจากแต่ละรายวิชานั้นมีลักษณะเฉพาะ กระบวนการคิดรวบยอดของแต่ละรายวิชาจึงแตกต่างกัน นอกจากนี้ในการนัดหมายเพิ่มเติมควรมีการหยิบทฤษฎีการให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

**ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน**

ผู้สอนแต่ละคนจะมีขั้นตอนและลำดับการในการสอนแตกต่างกันไป แต่หนึ่งในหัวใจสำคัญคือเน้นการปฏิบัติและเข้าใจทฤษฎี ซึ่งสอดคล้องกับณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2538) กล่าวถึง หลักการสอนดนตรีโดยทั่วไป มีรูปแบบคล้ายกับหลักการจัดการเรียนการสอนดนตรีของเพสตารอสซี่ คือ ควรใช้การอุปนัย (Induction) ในการสอน หมายถึง การให้ตัวอย่างในการฝึกปฏิบัติ แล้วค่อยสรุปเป็นหลักการหรือทฤษฎี และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ที่ได้กล่าวถึงเรื่องกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงถึง คือ ต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน ซึ่งต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถความสนใจของผู้เรียน มีการจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ คือให้ผู้เรียนนั้นเป็นผู้ทำกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในระหว่างทำกิจกรรมนั้น ผลที่ผู้เรียนจะได้รับคือ เกิดการพัฒนาตนเองทางความคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวางแผนการจัดการ และเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าตัวความรู้

เปียโนเป็นสื่อการสอนที่สำคัญในวิชานี้ เพื่อสาธิตให้ผู้เรียนได้ฟังและเข้าใจมากขึ้น แต่ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระจะอยู่ภายใต้หัวข้อของคำอธิบายรายวิชา

**ด้านการวัดผลและประเมินผล**

ผู้สอนใช้เกณฑ์การวัดผลประเมินผลเดียวกัน ซึ่งแบ่งสัดส่วนโดยชัดเจน การเช็คชื่อเข้าห้องเรียนของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าเรียนเพื่อรับประสบการณ์ด้วยตนเอง การเข้าห้องเรียนและการปฏิบัติจึงเป็นหัวใจหลักในรายวิชานี้ การวัดผลจะมีตลอดปีการศึกษา โดยถ้าพบว่าผู้เรียนมีจุดอ่อนผู้สอนจะทำการนัดหมายเรียนเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ อาจารย์บางท่าน มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการวัดผลประเมินผล จึงทำให้สะดวก ง่ายดายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิศาชล บังคม (2553) ได้กล่าวถึงเรื่องการวัดผลไว้ว่า การวัดผลประเมินผล เป็นสิ่งที่จำเป็นในการสอน เพราะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนบรรลุผลไปตามเป้าหมายหรือไม่อย่างไร การกำหนดการวัดผลจึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำ โดยทั่วไปจะใช้การสังเกต ว่าผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการวัดผลในตอนท้ายของการเรียนแต่ละคาบ เพื่อวัดผลในแต่ละคาบเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะระดับอุดมศึกษา หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต เป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผ่านการฝึกซ้อมของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรง ซึ่งหัวใจหลักของการเรียนดนตรีนั้น คือการฝึกฝนและปฏิบัติอยู่สม่ำเสมอ การเรียนวิชานี้โดยเน้นการปฏิบัติจึงถือว่าเป็นการเรียนดนตรีที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และจุดแข็งอีกอย่างหนึ่งของวิชานี้ คือ การนำเนื้อหาสาระมาบูรณาการกับ 3 วิชา คือ วิชาการฝึกโสตและการอ่านโน้ต วิชาทฤษฎีดนตรี และวิชาคีย์บอร์ด ซึ่งทั้ง 3 วิชานี้มีความสอดคล้องกัน ดังนั้นเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนควรที่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สิ่งที่ควรเพิ่มเติมจากการที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้านปัญหาต่าง ๆ และข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สอน ตัวแทนนักศึกษาและหัวหน้ารายวิชานั้น คือ 1) ผู้สอนควรหาวิธีการต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมและปฏิบัติจริง 2) ผู้สอนควรเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของเนื้อหาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เข้ากับผู้เรียน ใส่ใจผลการเรียน เก็บข้อมูลและนำไปปรับปรุงแก้ไข 3) ผู้สอนควรทำการสอนเนื้อหาสาระของแต่ละกลุ่ม ให้มีความเท่าเทียมและไปพร้อมกัน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเรียนในหัวข้อเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เนื่องจากจะมีผลต่อการสอบของผู้เรียนเช่นกัน 4) ควรจัดกลุ่มของผู้เรียนตามระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้มีความเท่าเทียมกันและสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระไปพร้อมกันมากขึ้น

**ข้อเสนอแนะจากการวิจัย**

1. สถาบันที่มีความสนใจเปิดสอนในรายวิชาโสตทักษะ ในระดับอุดมศึกษา ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้สอน ผู้เรียนและสถานศึกษา

2. สถาบันที่มีความสนใจเปิดสอนในรายวิชาโสตทักษะ ในระดับอุดมศึกษา ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียน

3. เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนควรที่จะมีความเข้มข้นและครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของการฝึกโสตทักษะ คือ การร้องทำนอง การตบจังหวะ การฟังและบันทึกเสียงประสาน ทำนอง และจังหวะ สำหรับผู้เรียนที่เลือกเรียนทางด้านดนตรีโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เพื่อการจัดการเรียนสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

**ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป**

1. ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะ ระดับอุดมศึกษา ในด้านต่าง ๆ ออกไป เช่น ด้านปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโสตทักษะ เป็นต้น

2. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะ ระดับอุดมศึกษาของสถาบันอื่น ๆ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนโสตทักษะ ในระดับอุดมศึกษาให้ดีขึ้นไป

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาโสตทักษะ ระดับอุดมศึกษา เช่น ปัจจัยด้านหลักสูตร ครูผู้สอน หรือระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดรายวิชาว่า ควรมีการเรียนการสอนวิชาโสตทักษะกี่รายวิชาตลอดหลักสูตรเพื่อให้พัฒนาผู้เรียนได้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นไป

**บรรณานุกรม**

จารุวรรณ สุริยวรรณ์. (2549). **แนวทางการสอนดนตรี**. ปทุมธานี : โรงพิมพ์ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). **พฤติกรรมการสอนดนตรี**. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิอร เตรัตนชัย. (2562). การศึกษาการสอนโสตทักษะตามแนว สุดา พนมยงค์. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ,** 26(1).

นิศาชล บังคม. (2553). **การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านโสตทักษะตามแนวคิดโคดาย สำหรับนักเรียนเปียโนระดับชั้นต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างชุดการสอนคีย์บอร์ดเบื้องต้นโดยใช้วิธีการของโคดาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิมลรัตน์ วิมลรัตนกุล. (2547). **การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถทางการขับร้องของครูปฐมวัยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กวัยอนุบาลโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของโคดาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). **การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย อมะรักษ์. (2529). **ทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้น**. กาญจนบุรี : สหวิทยาลัยทวารวดี กาญจนบุรี.

อัญชนา สุตมาตร. (2546). **การศึกษาหลักสูตรและกระบวนการศึกษาดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยของสถาบันจินตการดนตรี สถาบันดนตรีมีฟ้า และสถาบันดนตรีเคพีเอน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2537). **หลักการสอน.** กรุงเทพมหานคร. โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.